

Gelijkenis van de koninklijke bruiloft

Periodethema: Gelijkenissen
Mattheüs 22: 1-14

VOORAF

Sommige uitleggers zijn van mening dat de gelijkenis die we in Matth. 22: 1-14 vinden dezelfde is als de gelijkenis in Luk. 14: 15-24. Het is duidelijk dat in beide Schriftgedeelten dezelfde thematiek aan de orde is. Toch blijkt bij nauwkeurige lezing dat de Heere Jezus beide gelijkenissen tijdens verschillende gelegenheden heeft verteld. De gelijkenis die we vinden in Luk. 14 vertelt Hij aan de tafelgenoten tijdens de maaltijd in het huis van een overste van de Farizeeën (zie Luk. 14: 1, 12 en 15). De gelijkenis die we vinden in Matth. 22 vertelt Hij wanneer de Farizeeën en de overpriesters steeds openlijker laten merken dat zij niets van Hem moeten hebben. De plaats waar Hij dan spreekt is de tempel (zie Matth. 21: 23 en 46). Naast veel meer verschillen tussen beide gelijkenissen is het opvallend dat de toon in Matth. 22 scherper is dan in Luk. 14. Blijkbaar heeft het conflict met de geestelijke leidslieden van het volk zich al meer toegespitst.

UITLEG VAN DE TEKST

In de twee voorafgaande gelijkenissen (over de twee zonen, en over de boze wijngaardeniers, zie Matth. 21) heeft de Heere Jezus het ongeloof en de hardheid van hart van de godsdienstige leiders van het volk scherp aan de kaak gesteld. Dat doet Hij in deze gelijkenis opnieuw. In vers 2 sluit Mattheüs, die met name voor de Joden schrijft, aan bij het Joodse gebruik om de Naam van God te vervangen door een ander woord. Dit om te voorkomen dat Gods heilige Naam ijdel wordt gebruikt. Daarom spreekt hij over het 'Koninkrijk der hemelen', terwijl Lukas, die met name voor de heidenen schrijft, het dan heeft over het 'Koninkrijk van God'. Beide uitdrukkingen betekenen hetzelfde.

Vers 2 betekent niet dat het Koninkrijk der hemelen alleen maar wordt vergeleken met de genoemde koning, maar dat het Koninkrijk der hemelen wordt vergeleken met het gehele gedeelte dat daarop volgt (vers 114). Je zou het op de volgende wijze kunnen verwoorden: 'in het Koninkrijk der hemelen gaat het er als volgt aan toe ...' In de Bijbel wordt het Koninkrijk van God vaker vergeleken met een feestmaaltijd of met een bruiloft. Zie bijvoorbeeld Jes. 25: 69, Matth. 25: 113 en Openb. 19. Deze vergelijkingen vertolken iets van de onuitsprekelijke vreugde van het Koninkrijk van God. Het is in het oude Israël gebruikelijk dat de gastheer de gasten ruim van tevoren laat weten wanneer het feest plaats zal vinden, zodat iedereen er rekening mee kan houden. Wanneer de dag van de bruiloft aangebroken is, wordt iedereen persoonlijk geroepen om mee te komen naar het huwelijksfeest.

Zo gaan ook nu de dienstknechten van de koning naar de genodigden toe om hen op te halen. Maar zij willen niet komen (vers 3). Stel u voor dat het zo was gegaan op de dag dat onze kroonprins met zijn verloofde trouwde. Veel belangrijke gasten uit binnen en buitenland waren genodigd, maar er was niemand die de moeite nam om te komen. De weigering om te komen is een openlijke blijk van minachting, een rechtstreekse belediging aan het adres van de gastheer. Misschien is er een misverstand in het spel. Misschien hebben de dienstknechten hun werk niet goed gedaan. De koning hoopt dat een nieuwe uitnodiging beter resultaat zal hebben. Deze keer stuurt hij andere boodschappers rond (vers 4). Zij moeten de gasten laten weten dat alles gereed gemaakt is voor de bruiloft.

Een overvloedig feestmaal staat voor hen klaar. Opnieuw willen de genodigden niet komen. Als we in vers 5 lezen: 'zij zulks niet achtende', dan proeven we daarin hun minachting tegenover de koning, zijn zoon en zijn bruiloftsfeest. Zij keren de boodschappers de rug toe en gaan over tot de orde van de dag. De één is druk met zijn akker, de ander is bezig met zijn zaak (koopmanschap, handel). Sommigen gaan zo ver in hun minachting dat zij de dienstknechten smaadheid aan doen. Dat kan door scheldwoorden. Dat kan door kwaad over hen te spreken. Dat kan door hen gevangen te nemen en te vernederen. Dat kan door hen te slaan. Er zijn er die zo ver gaan, dat zij de knechten van de koning doden (vers 5 en 6). Evenals in de gelijkenis van de boze wijngaardeniers worden in deze knechten de gezonden profeten van God aangewezen.

Eén ding weet de koning nu zeker: er is geen misverstand in het spel. De wijze waarop de genodigden met zijn dienstknechten hebben gehandeld, getuigt van hartgrondige minachting en openlijke opstand. Nu dit het antwoord blijkt te zijn op zijn goedheid, ontvlamt zijn toorn. Opnieuw stuurt hij knechten. Nu geen vriendelijke nodigers, maar sterke soldaten. Zij trekken ten strijde tegen de opstandelingen. Zij nemen wraak op de doodslagers. Het verderf van de opstandelingen is zeker. Maar de bruiloft dan? In vers 8 horen we de koning spreken met zijn knechten. Alle voorbereidingen voor het bruiloftsfeest zijn gereed, de feestmaaltijd staat klaar. Maar er zijn geen gasten, want de genodigden die de eervolle uitnodiging ontvangen hebben, blijken die eer niet waard te zijn.

Toch zal de bruiloft doorgaan. Daarin is de koning vastbesloten. Opnieuw stuurt hij zijn boodschappers er op uit. Nu niet meer alleen naar speciale genodigden. Nu krijgen de knechten de opdracht om iedereen die zij maar zien uit te nodigen.

Met het woord 'uitgangen' in vers 9 wordt bedoeld 'kruispunten'. Het gaat erom dat de knechten overal heen zullen gaan om te zoeken wie zij maar kunnen vinden. De knechten maken geen onderscheid tussen 'kwaden en goeden'. Iedereen is welkom, zowel mensen met een goede als mensen met een slechte reputatie. Na verloop van tijd begint de bruiloftszaal vol te stromen (vers 10).

In die tijd was het ondenkbaar dat je in je gewone kleren naar zo'n feestmaal zou gaan. Alle gasten werden verwacht in feestkleding. Het gebeurde in die dagen ook wel, dat de gastheer zelf zorgde voor de kleding van zijn genodigden. Wie kwam, kreeg voordat hij naar binnen ging het bruiloftskleed aangeboden. Waarschijnlijk is dat ook in deze gelijkenis bedoeld. Dan komt de koning binnen. Hij ziet wie er allemaal gekomen zijn. Met genoegen ziet hij de drukte en de vreugde. Gelukkig, de bruiloft kan doorgaan.

Ineens wordt zijn oog getrokken door een man die daar gewoon in zijn eigen dagelijkse kleding zit (vers 11). Waarom heeft hij het bruiloftskleed niet aan? Heeft hij geen bruiloftskleed aangeboden gekregen? Waren er niet genoeg? Of vindt hij de bruiloft en de gastheer niet belangrijk genoeg om zich er druk over te maken? Hoe durft hij hier op deze wijze te verschijnen? Als de koning de man hierop aanspreekt, verstomt hij (vers 12). Op geen enkele wijze kan hij zichzelf verontschuldigen. De koning geeft een kort bevel (vers 13). De man wordt opgepakt, gebonden aan handen en voeten, uit het paleis verwijderd en weggeworpen in de buitenste duisternis. Daar is weinig en knersing der tanden. Erger leed is ondenkbaar. In vers 14 volgt de conclusie. Velen behoren tot de geroepenen (er staat geen werkwoord maar een zelfstandig naamwoord), maar weinigen tot de uitverkorenen (opnieuw een zelfstandig naamwoord). Onder de geroepenen zijn maar weinig uitverkorenen. De nadruk ligt in de gelijkenis niet zozeer op de keuze van de koning, maar op de afwijzing door de genodigden. Ze waren werkelijk en gemeend genodigd tot de bruiloft, maar wilden niet komen. Daarnaast ligt de nadruk op het niet dragen van het bruiloftskleed, terwijl dat wel voorhanden was.

TER OVERWEGING

Voor de vertelling lijkt het mij het beste eerst het verhaal te vertellen, om pas daarna de geestelijke betekenis van de gelijkenis aan de kinderen uit te leggen. Als de Heere Jezus Gods Koninkrijk met een bruiloft vergelijkt, laat Hij daarmee zien dat het leven met Hem niet het einde, maar het begin van de ware vreugde is. Als wij horen van een koning die een bruiloft voor zijn zoon in gereedheid laat brengen, denken wij direct aan God de Vader Die zorgt voor de hemelse bruiloft van Zijn Zoon. Toch is de vergelijking beperkt. Want als het gaat over de hemelse Bruidegom en Zijn bruidsgemeente, dan zouden we verwachten dat de gelovigen (kaf en koren) vergeleken worden met de bruid van de Bruidegom. Maar hier vergelijkt de Heere Jezus hen met de gasten op de bruiloft. Wie de Bruidegom en de bruid zijn, blijft in deze gelijkenis buiten beeld. Alle aandacht concentreert zich op de genodigden en op de wijze waarop zij met de uitnodiging voor de bruiloft omgaan. Wie zijn de genodigden? De vele geroepenen van vers 14. Daarbij moeten we allereerst denken aan het verbondsvolk Israël. In afgeleide zin denken we ook aan het nieuwtestamentische verbondsvolk uit Joden en heidenen en aan alle andere mensen die het Woord van God (en de daarin doorklinkende roep) te horen krijgen. Al in het begin van de Bijbel (Genesis 17) lezen we dat de Heere Zijn verbond heeft opgericht met het volk van Israël. Aan hen heeft Hij Zijn Woord gegeven.

Tot hen heeft Hij Zijn dienstknechten uitgezonden. Met de dienstknechten worden bedoeld de getrouwe priesters en profeten; in afgeleide zin ook alle anderen die Gods Woord aan anderen hebben doorgegeven. De uitnodiging is niet een vriendelijk advies of een vrijblijvende mogelijkheid. Hier gaat het over het bevel van geloof en bekering. Hoe je daarop reageert, heeft directe consequenties voor de eeuwigheid: hemel of hel. Het 'nee' tegen Gods roepstem is het voortdurende refrein van Gods verbondsvolk, zowel van het Oude als van het Nieuwe Testament: 'Maar mijn volk wou niet naar Mijn stemme horen' (Ps. 81: 13 berijmd). Dat is ook de hardheid van ons hart. Wat heeft de Heere veel geduld. Wat is Zijn goedheid groot. Hoe vaak de verbondskinderen ook 'nee' zeggen, Hij blijft doorgaan met het sturen van knechten. Met de 'andere dienstknechten' van vers 4 kunnen we denken aan de verschillende profeten van het Oude Testament. Ook kunnen we denken aan de nieuwtestamentische dienstknechten. Ook deze dienstknechten krijgen telkens 'nee' te horen. Dat 'nee' kan op verschillende wijzen geuit worden. Velen zijn druk met van alles en nog wat, maar niet met de Koning en Zijn Koninkrijk. Zij hebben geen zin en geen tijd. Het is allemaal heel actueel. Anderen laten hun openlijke afkeer merken. De knechten worden lastig gevallen, bespot, uitgescholden, geslagen, gemarteld, gedood. Denk maar aan alles wat een profeet als Jeremia mee moest maken, omdat hij eerlijk Gods Woord sprak. Denk maar aan de vervolging waarmee de apostelen te maken kregen in Jeruzalem. Denk maar aan de stening van Stefanus. Denk maar aan alles wat de Knecht des Heeren, de Heere Jezus Zelf, heeft moeten lijden van de 'neezeggers'. Denk maar aan alle vijandschap waar Zijn Kerk mee te maken heeft, ook vandaag de dag. Wat doet de Heere met allen die niet naar Zijn roepstem willen luisteren, die Hem niet als Koning willen eren? Hij laat hun opstand niet ongestraft. De doodslagers worden gedood, hun stad verbrand. Hoe groot Zijn geduld ook is, eens komt er een einde aan. We kunnen bij vers 7 denken aan de verwoesting van Jeruzalem in 70 na Christus door het Romeinse leger. Hiervoor heeft de Heere Jezus meerdere malen gewaarschuwd (zie bijvoorbeeld Matth. 23: 37-39 en Luk. 19: 41-44). Dit is nog maar een voorbode van de dag dat de Heere af zal rekenen met allen die volharden in hun onwil en vijandschap (zie bijvoorbeeld Openb. 18 over Babylons val). Het 'nee' van het verbondsvolk betekent niet dat Gods Koninkrijk leeg blijft. Met name na de paasmorgen laat de Heere de roepstem van Zijn evangelie wereldwijd uitgaan (zie bijvoorbeeld het slot van Matth. 28). Niemand hoeft te denken dat er voor hem of haar geen plaats zou zijn bij de Heere. Goeden en kwaden worden uitgenodigd.

Je kunt ook lezen: hoeren en tollenaars, evenals Farizeeën. Keurig nette kerkmensen en mensen die als een beest geleefd hebben. Niemand is er te goed of te slecht voor. Alle mensen mogen horen dat zij welkom zijn bij de Heere. Het is onze roeping op de zondagsschool aan de kinderen te vertellen van de liefde van de Heere Jezus. Laten de woorden van Mark. 10: 14 ons zondagsschoolwerk doortrekken: 'Laat de kinderkens tot Mij komen, en verhindert hen niet; want derzulken is het Koninkrijk Gods.' Het laatste gedeelte van de gelijkenis gaat in op het bruiloftskleed. Dat bruiloftskleed is blijkbaar noodzakelijk. Maar hoe kun je daar aan komen, met name als je geen geld hebt om er een te kopen? De Koning zorgt Zelf voor het bruiloftskleed. Hij laat het uitdelen aan allen die komen. Vergelijk het bekende twaalfde vers van Psalm 81: 'Opent uwe mond, eist van Mij vrijmoedig, al wat u ontbreekt, schenk Ik zo gij 't smeekt, mild en overvloedig.' De Heere heeft bruiloftsklederen genoeg. Het komt er wel op aan dat je er mee bekleed wordt. Je mag niet naar binnen zonder bruiloftskleed. Wat er gebeurt met de man die toch met zijn eigen kleren naar binnen gaat, is opnieuw een indringende waarschuwing in de gelijkenis. Je kunt denken dat je binnen bent, maar als je het bruiloftskleed niet aan hebt, eindigt je leven toch in de buitenste duisternis. Hier wordt de eeuwige pijn in de hel bedoeld. Met het gewezen en de knersing der tanden wordt iets van het afschuwelijke daarvan aangeduid. Wat wordt er met het bruiloftskleed bedoeld? Sommigen denken hier aan de vergeving van de zonden door het geloof in Christus (rechtvaardigmaking). Anderen denken aan de vernieuwing van het leven door de Heilige Geest (heiligmaking). Calvijn zegt er het volgende van: 'Het is nutteloos over het bruiloftskleed te twisten en te vragen of hierdoor het geloof of een heilig leven bedoeld is, omdat het geloof niet van de goede werken gescheiden kan worden, en de goede werken alleen uit het geloof voortvloeien.' Naar de kinderen toe hebben we uit te leggen dat het erom gaat dat we écht naar de roepstem van de Heere leren luisteren, dat we de Heere Jezus écht nodig hebben voor de vergeving van onze zonden en de bekering van ons hart en dat we Hem écht lief hebben. De afsluiting van de gelijkenis is schokkend: velen zijn geroepen, maar weinigen uitverkoren. Net zoals in de gelijkenis gaat de roepstem van het evangelie uit naar allen die het maar horen willen. Niemand wordt van de uitnodiging uitgezonderd. Dan het aangrijpende dat er uiteindelijk slechts weinigen in de eeuwige vreugde zullen zijn. Overigens: die 'weinigens' zijn er wel zoveel, dat het een schare is die niemand tellen kan (vergelijk Openb. 7: 9). Vers 14 wordt soms misbruikt om lijdelijkheid te kweken. In werkelijkheid spoort de Heere Jezus met deze afsluiting van de gelijkenis ons heel indringend aan om ernst te maken met de roepstem van het evangelie.

Dat velen van de geroepenen niet komen, ligt niet aan de Koning, ook niet aan Zijn oprechte uitnodiging. Wie buiten blijft, wordt voluit verantwoordelijk gesteld voor zijn eigen onwil. Die onwil is dé wortelzonde van ons Adamskinderen. Dat de bruiloftszaal uiteindelijk wel vol komt, wordt niet toegeschreven aan de gewilligheid van de mensen die wel komen, maar aan Gods verkiezend welbehagen. Want het is GóD Die niet alleen het werken (het komen), maar ook het willen (de gewilligheid) bewerkt (zie bijvoorbeeld Filip. 2: 13; het is in dit verband de moeite waard om de Dordtse Leerregels eens door te lezen). Zo zal de Koning eeuwig alle eer ontvangen.

GELOOFSLEER

Het centrale thema in deze gelijkenis is de vraag op welke wijze we deel uit kunnen maken van het Koninkrijk van God, ofwel hoe worden wij zalig?

Het antwoord is dat de Koning ons uitnodigt om in Zijn Koninkrijk te komen. Deze hartelijke nodiging uit de gelijkenis staat symbool voor de nodiging van God in de verkondiging van het evangelie. De Dordtse Leerregels spreken hier in hoofdstuk 1 over. God zendt verkondigers die de mensen oproepen tot geloof en bekering. Wie deze nodiging afwijst die staat buiten Gods Koninkrijk, wie gehoor geeft aan de nodiging en gelooft in de Heere Jezus die zal zalig zijn. Tekenend is dat de mensen die rijk zijn de nodiging afwijzen en dat de armen wel komen. We moeten ervan doordrongen zijn dat wijzelf niets hebben, zoals zondag 3 van de Heidelbergse Catechismus ons leert. Alleen dan zien we de waarde in van de nodiging van de Koning.